

Adriana Surwiło

Katedra Kryminalistyki Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego

PRZYGOTOWANIE POLICJANTÓW DO PRZEPROWADZANIA OGŁĘDZIN ZWŁOK I MIEJSCA ICH ZNALEZIENIA

**Police qualifications for the examination of corpses
and their finding place**

Wstęp

„Ogłędziny miejsca zdarzenia to najważniejsza czynność, od której zależy dalszy los rozstrzygnięcia sprawy”¹. Prawidłowo przeprowadzone dostarczają informacji pomocnych m.in. w ustaleniu wersji kryminalistycznej, wytypowaniu podejrzanego, a w dalszych etapach w udowodnieniu oskarżonemu winy. Nawet najdrobniejsze błędy, niedopatrzenie czy rutyna mogą zniweczyć końcowy wynik oględzin, dlatego tak ważne jest, aby w każdym przypadku oględziny dokonywane były z największą starannością i z zachowaniem wszelkich standardów. Efekt ten może zostać osiągnięty jedynie dzięki właściwemu przygotowaniu osób przeprowadzających czynności na miejscu zdarzenia czy ujawnienia zwłok.

Podmioty uprawnione do przeprowadzania zewnętrznych oględzin zwłok i miejsca ich znalezienia

Zgodnie z art. 209 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (dalej k.p.k.) oględzin zwłok dokonuje prokurator, a w postępowaniu sądowym sąd, z udziałem biegłego lekarza. Na podstawie art. 311 § 2 k.p.k. prokurator może powierzyć Policji przeprowadzenie śledztwa w całości lub w określonym zakresie albo dokonanie poszczególnych czynności śledztwa. Jednak zgodnie z § 169 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych

¹ K. Juszka, *Jakość oględzin kryminalistycznych w wybranych publikacjach Józefa Gurgula*, w: J. Wójcikiewicz (red.), *Iure et facto. Księga jubileuszowa ofiarowana doktorowi Józefowi Gurgulowi*, Wydawnictwo Instytutu Ekspertyz Sądowych, Kraków 2006, s. 49.

jednostek organizacyjnych prokuratury prokurator powinien przeprowadzać oględziny lub kierować nimi osobiście, bez cedowania tego obowiązku na Policję lub inne organy „w sprawach o zabójstwo, sprowadzenie katastrofy komunikacyjnej lub budowlanej albo ich niebezpieczeństwa oraz w sprawach o wypadek przy pracy ze skutkiem śmiertelnym, a także w sprawach o inne poważniejsze przestępstwa, których skutkiem jest śmierć człowieka”². Z danych przedstawionych na stronie internetowej Prokuratury Krajowej wynika, że w 2016 r. wszczęto ogółem 557 414 postępowań przygotowawczych, w tym 81 604 śledztwa³, z czego aż 71 861 śledztw zostało powierzonych przez prokuratorów w całości Policji lub innym uprawnionym organom⁴.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę na opisane w literaturze badania akt prokuratorskich i sądowych, które dotyczyły jakości czynności kryminalistycznych podejmowanych na miejscu zdarzenia lub miejscu ujawnienia zwłok. Zostały one przeprowadzone przez dr Monikę Całkiewicz⁵ oraz dr Kazimierę Juskę⁶. Dr Monika Całkiewicz zauważyła, że w 66% przebadanych spraw

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 – Kodeks postępowania karnego (tekst jedn.: Dz.U. z 2016 r., poz. 1749), art. 209 § 2 oraz Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (Dz.U. z 2017 r., poz. 1206), § 169.

³ Zgodnie z art. 309 Kodeksu postępowania karnego śledztwo prowadzi się w sprawach: w których rozpoznanie w pierwszej instancji należy do właściwości sądu okręgowego; o występki – gdy osobą podejrzaną jest sędzia, prokurator, funkcjonariusz Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Służby Celno-Skarbowej lub Centralnego Biura Antykorupcyjnego; o występki – gdy osobą podejrzaną jest funkcjonariusz Straży Granicznej, Żandarmerii Wojskowej, finansowego organu postępowania przygotowawczego lub organu nadrzędnego nad finansowym organem postępowania przygotowawczego, w zakresie spraw należących do właściwości tych organów lub o występki popełnione przez tych funkcjonariuszy w związku z wykonywaniem czynności służbowych; o występki, w których nie prowadzi się dochodzenia; o występki, w których prowadzi się dochodzenie, jeżeli prokurator tak postanowi ze względu na wagę lub zawiłość sprawy.

⁴ TABL. 2.1.4.(1) EWIDENCJA SPRAW KARNYCH. ŚLEDZTWA I DOCHODZENIA (reperitorium Ds) w 2016 r., dostępny w Internecie: http://pk.gov.pl/sprawozdania-i-statystyki/tablice-2017.html#_WbRwKcZpzIU [dostęp: 10.09.2017].

⁵ Dr Monika Całkiewicz zaprezentowała wyniki badań w monografii pt. *Oględziny zwłok i miejsca ich znalezienia* (Poltext, Warszawa 2010). Badaniom poddała 150 akt postępowań przygotowawczych wszczętych w latach 2000–2006. Postępowania dotyczyły czynów popełnionych z art. 148 k.k. – zabójstwo, 149 k.k. – dzieciobójstwo, 151 k.k. – namowa lub pomoc w samobójstwie i 155 k.k. – nieumyślne spowodowanie śmierci, i zakończyły się umorzeniem z uwagi na brak znamion czynu zabronionego albo niewykrycie sprawcy. Dodatkowo autorka poddała badaniom 50 akt postępowań sądowych zakończonych prawomocnym wyrokiem przed Sądem Okręgowym w Warszawie. Postępowania również dotyczyły zdarzeń z lat 2000–2006 – przestępstw zakwalifikowanych z art. 148 k.k. – zabójstwo, art. 149 k.k. – dzieciobójstwo, art. 156 § 3 – spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu zakończonego śmiercią pokrzywdzonego i art. 158 § 3 k.k. – bójka lub pobicie ze skutkiem śmiertelnym.

⁶ Dr Kazimiera Juska prowadziła dwa projekty badawcze poruszające problematykę jakości

prokurator nie przybył na miejsce oględzin zwłok, a czynności przeprowadzali funkcjonariusze Policji⁷. Z przeanalizowanych akt wynikało również, że prokuratorzy faktycznie kierowali oględzinami miejsca jedynie w 5,5% spraw, a w pozostałych, jeśli byli obecni, jedynie uczestniczyli w czynnościach, poddając się kierownictwu policjantów⁸. Z kolei w badaniach prowadzonych przez dr Kazimierę Juszkę w sprawach o zabójstwa z lat 2000–2006 autorka zauważyła, że prokurator był obecny przy 40% oględzin⁹. W zbadanych sprawach zabójstw z lat 2005–2010 prokurator był obecny przy 61% oględzin miejsca znalezienia zwłok¹⁰.

Zarówno statystyki Prokuratury Krajowej, jak i wspomniane badania aktowe pokazują, że większość śledztw jest w całości przekazywana do prowadzenia Policji i to na niej w dużej mierze spoczywa ciężar dokonania oględzin zewnętrznych zwłok oraz miejsca ich znalezienia. Jednocześnie nasuwa się pytanie odnośnie do właściwego przygotowania policjantów do wykonywania tego typu czynności.

Przygotowanie policjantów do przeprowadzania zewnętrznych oględzin zwłok i miejsca ich znalezienia

Programy szkoleń zawodowych policjantów określa Komendant Główny Policji, o czym stanowi art. 7 pkt 4a Ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji – dalej u.p. Pierwsze szkolenie organizowane jest dla osób dopiero co przyję-

czynności kryminalistycznych podejmowanych podczas oględzin. Rezultaty pierwszego opisała w monografii *Jakość czynności kryminalistycznych* (Oficyna Wydawnicza VERBA, Lublin 2007), a drugiego w monografii *Analiza wpływu oględzin kryminalistycznych na wykrywalność sprawców zabójstw* (Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2013). W pierwszym przypadku badaniom poddała 216 akt prokuratorskich i 109 akt sądowych. Wszystkie opatrzone były sygnaturami z lat 2000–2005. Spośród nich 40 spraw prowadzonych było z art. 148 k.k. – zabójstwo (20 akt prokuratorskich i 20 akt sądowych), 156 spraw z art. 280 k.k. – rozbój (96 akt prokuratorskich i 60 akt sądowych), 108 spraw z art. 279 k.k. – kradzież z włamaniem (83 akta prokuratorskie i 25 akt sądowych) i 21 spraw z art. 197 k.k. – zgwałcenie (17 akt prokuratorskich i 4 akta sądowe).

Podczas realizacji drugiego projektu badawczego poświęconego analizie wpływu oględzin kryminalistycznych na wykrywalność sprawców zabójstw autorka poddała analizie 50 akt sądowych z lat 2005–2010. Sprawy dotyczyły przestępstw z art. 148 k.k. (zabójstwo), które były prowadzone na obszarze podlegającym właściwości Sądu Apelacyjnego w Krakowie. We wspomnianych sprawach wykonano 171 oględzin, w tym 70 oględzin miejsca zdarzenia.

⁷ M. Całkiewicz, *Oględziny zwłok i miejsca ich znalezienia*, Poltext, Warszawa 2010, s. 139–140.

⁸ Tamże, s. 146.

⁹ K. Juszcza, *Jakość czynności kryminalistycznych*, Oficyna Wydawnicza VERBA, Lublin 2007, s. 262.

¹⁰ K. Juszcza, *Analiza wpływu oględzin kryminalistycznych na wykrywalność sprawców zabójstw*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2013, s. 23 i 31–33.

tych do służby i mianowanych na stanowisko policjanta w służbie przygotowawczej (art. 29 u.p.)¹¹. Zgodnie z pkt 1.4. Załącznika do Decyzji Nr 405 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 grudnia 2016 r. w sprawie programu szkolenia zawodowego podstawowego na szkolenie zawodowe podstawowe kierowani są policjanci, którzy przeszli pozytywnie procedurę związaną z przyjęciem do Policji, złożyli ślubowanie policyjne, a także odbyli w jednostkach macierzystych Policji szkolenie z zakresu ochrony informacji niejawnych i posiadają poświadczenie bezpieczeństwa upoważniające ich do dostępu do informacji niejawnych, oznaczonych klauzulą „poufne”. Cały program szkolenia przewiduje realizację 1112 godzin lekcyjnych liczonych w jednostkach 45-minutowych, z czego 15 godzin lekcyjnych poświęconych jest na realizację zajęć z zakresu postępowania na miejscu zdarzenia do chwili oględzin; 12 na oględziny rzeczy i miejsca zdarzenia; 13 na przyjęcie informacji o przestępstwie oraz 15 na wykonywanie podstawowych czynności na miejscu zdarzenia drogowego. Celem szkolenia zawodowego podstawowego jest teoretyczne i praktyczne przygotowanie policjantów do wykonywania zadań służbowych na poziomie podstawowym na stanowisku policjanta w służbie prewencyjnej w komórkach organizacyjnych patrolowo-interwencyjnych i oddziałów prewencji Policji¹².

Na dalszych etapach służby policjanci mogą być kierowani na szkolenia doskonalenia zawodowego, o których mowa w § 49 Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków odbywania szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji¹³. Spośród kursów przygotowujących do przeprowadzania czynności na miejscu zdarzenia lub ujawnienia zwłok albo miejscu zdarzenia drogowego należy wymienić przede wszystkim: kurs specjalistyczny dla policjantów kierujących zespołami oględzinowymi¹⁴, kurs specjalistyczny dla techników kryminalistyki¹⁵, kurs specjalistyczny w zakresie techniki krymina-

¹¹ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (tekst jedn.: Dz.U. z 2017 r., poz. 2067); art. 7 pkt 4a i art. 29.

¹² Decyzja Nr 405 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 grudnia 2016 r. w sprawie programu szkolenia zawodowego podstawowego (Dz. Urz. KGP z 2016 r., poz. 77), pkt 1.3; pkt 1.8; pkt 2.1.

¹³ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków odbywania szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji (Dz.U. Nr 126, poz. 877), § 49.

¹⁴ Decyzja Nr 90 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 lutego 2008 r. w sprawie programu kursu specjalistycznego dla policjantów kierujących zespołami oględzinowymi (Dz. Urz. KGP Nr 5, poz. 34).

¹⁵ Decyzja Nr 100 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 kwietnia 2017 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla techników kryminalistyki (Dz. Urz. KGP, poz. 33).

listycznej – poziom zaawansowany¹⁶, kurs specjalistyczny dla policjantów służby kryminalnej wykonujących czynności dochodzeniowo-śledcze¹⁷, kurs specjalistyczny w zakresie ruchu drogowego – część ogólna¹⁸, kurs specjalistyczny dla policjantów wykonujących czynności na miejscu zdarzenia drogowego¹⁹ oraz kurs specjalistyczny w zakresie organizowania i prowadzenia oględzin miejsc katastrof komunikacyjnych i budowlanych²⁰.

Przeprowadzanie szkoleń funkcjonariuszy Policji oraz funkcjonowanie szkół i ośrodków szkoleniowych w policji kilkakrotnie zostało poddane weryfikacji przez Najwyższą Izbę Kontroli. Kontrolami objęto następujące okresy: lipiec 2003 – czerwiec 2005²¹, 1 stycznia 2010 – 30 czerwca 2012²², 25 kwietnia 2012 – 9 stycznia 2013²³, 1 stycznia 2012 r. – 30 czerwca 2013 r.²⁴ oraz lata 2014–2015²⁵. Z raportów NIK wynika, że wszystkie osoby przyjęte do służby były bezpośrednio po naborze kierowane na podstawowe szkolenie zawodowe²⁶, jednak w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych w stosunku do

¹⁶ Decyzja Nr 728 Komendanta Głównego Policji z dnia 9 października 2007 r. w sprawie programu kursu specjalistycznego w zakresie techniki kryminalistycznej – poziom zaawansowany (Dz. Urz. KGP Nr 19, poz. 138).

¹⁷ Decyzja Nr 145 Komendanta Głównego Policji z dnia 5 kwietnia 2014 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla policjantów służby kryminalnej wykonujących czynności dochodzeniowo-śledcze (Dz. Urz. KGP, poz. 30).

¹⁸ Decyzja Nr 472 Komendanta Głównego Policji z dnia 18 listopada 2013 r. w sprawie programu kursu specjalistycznego w zakresie ruchu drogowego – część ogólna (Dz. Urz. KGP, poz. 95).

¹⁹ Decyzja Nr 398 Komendanta Głównego Policji z dnia 19 czerwca 2008 r. w sprawie programu kursu specjalistycznego dla policjantów wykonujących czynności na miejscu zdarzenia drogowego (Dz. Urz. KGP Nr 12, poz. 78).

²⁰ Decyzja Nr 9 Komendanta Głównego Policji z dnia 13 stycznia 2014 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym w zakresie organizowania i prowadzenia oględzin miejsc katastrof komunikacyjnych i budowlanych (Dz. Urz. KGP, poz. 3).

²¹ Najwyższa Izba Kontroli, *Informacja o wynikach kontroli organizacji i realizacji procesu szkolenia i doskonalenia procesu zawodowego w Policji*, nr ewid. 5/2006/P05080/KOB, Warszawa 2006; s. 4, <https://www.nik.gov.pl/kontrola/wyniki-kontroli-nik/kontrola,240.html> [dostęp: 20.12.2017].

²² Najwyższa Izba Kontroli, *Nabór, postępowanie kwalifikacyjne i szkolenie nowo przyjętych funkcjonariuszy ABW, CBA, Policji i Straży Granicznej*, nr ewid. 6/2013/P12/093/KPB, Warszawa 2013, s. 6, <https://www.nik.gov.pl/kontrola/P/12/093/> [dostęp: 20.12.2017].

²³ Najwyższa Izba Kontroli, *Funkcjonowanie szkół i ośrodków szkoleniowych w Policji, Państwowej Straży Pożarnej i Straży Granicznej*, nr ewid. 52/2013/P/12/185/LWR, Warszawa 2013, s. 6, <https://www.nik.gov.pl/kontrola/P/12/185/> [dostęp: 20.12.2017].

²⁴ Najwyższa Izba Kontroli, *Informacja o wynikach kontroli działania Policji na rzecz bezpieczeństwa obywateli w ruchu drogowym*, nr ewid. 5/2014/P/13/100/KPB, Warszawa 2014, s. 8, <https://www.nik.gov.pl/kontrola/P/13/100/> [dostęp: 02.05.2017].

²⁵ Najwyższa Izba Kontroli, *Realizacja przez Policję i straże miejskie (gminne) zadań w celu zapewnienia bezpieczeństwa pieszym i rowerzystom*, nr ewid. 170/2016/P/16/035/KPB, Warszawa 2016, s. 7, <https://www.nik.gov.pl/kontrola/P/16/035/> [dostęp: 03.05.2017].

²⁶ Najwyższa Izba Kontroli, *Informacja o wynikach kontroli organizacji i realizacji procesu szkolenia...*, op. cit.; s. 8–9; Najwyższa Izba Kontroli, *Nabór, postępowanie kwalifikacyjne...*, op. cit., s. 33.

istniejących potrzeb realizacja zadań nie była pełna²⁷. W okresie od lipca 2003 r. do czerwca 2005 r. na szkolenia zawodowe organizowane w szkołach Policji skierowano 8459 policjantów, a objęte kontrolą jednostki Policji, tj. Komenda Główna Policji, wszystkie komendy wojewódzkie Policji i Komenda Stołeczna Policji, zorganizowały zajęcia doskonalenia zawodowego dla około 16 000 policjantów. W tym drugim przypadku w zajęciach uczestniczyło tylko 64,2% zobowiązanych do tego policjantów, przy czym w komendach wojewódzkich Policji frekwencja wynosiła średnio 69,2%, w KGP zaś tylko 55,7%²⁸. Na rok 2009 zgłaszano zapotrzebowanie przeszkolenia 20 328 osób, w planie przewidziano przeszkolenie 9429 osób, a faktycznie przeszkolono 8651 osób (42,6% potrzeb), na rok 2010 zapotrzebowanie wynosiło 15 457, plan obejmował przeszkolenie 10 263 osób, a przeszkolono ich 9686 (66,4%), na rok 2011 zaś zapotrzebowanie na szkolenia zgłaszano dla 16 809 osób, planowano przeszkolić 11 126 osób, a przeszkolono 10 624 osoby (63,2%)²⁹. Zdaniem NIK przyczyną niepełnej realizacji zadań w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych w stosunku do istniejących potrzeb były niedostatki środków finansowych³⁰.

W raportach NIK nie ma informacji odnośnie do liczby funkcjonariuszy kończących poszczególne szkolenia we wskazanych latach. Jedynie w raportach poświęconych bezpieczeństwu w ruchu drogowym oraz bezpieczeństwu pieszych i rowerzystów znajdują się dane dotyczące posiadania przez policjantów z pionu ruchu drogowego odpowiedniego przeszkolenia w zakresie wykonywania czynności na miejscu wypadków drogowych. Wynika z nich, że od 1 stycznia 2012 r. do 30 czerwca 2013 r. kurs specjalistyczny w zakresie ruchu drogowego ukończyło 56,7% policjantów pełniących służbę w komórkach ruchu drogowego, z czego zaledwie 6,6% posiadało wyszkolenie w zakresie prowadzenia czynności na miejscu zdarzenia drogowego³¹. Według danych na 1 stycznia 2014 r. stan przeszkolenia specjalistycznego funkcjonariuszy ruchu drogowego w skali kraju kształtował się na następującym poziomie: 3937 funkcjonariuszy przeszło przeszkolenie (tj. 47,7%), z których 322 (tj. 3,9%) funkcjonariuszy miało ukończony kurs specjalistyczny dla policjantów wykonujących czynności na miejscu zdarzenia drogowego. Według danych

²⁷ Najwyższa Izba Kontroli, *Informacja o wynikach kontroli organizacji i realizacji procesu szkolenia...*, op. cit., s. 9; Najwyższa Izba Kontroli, *Nabór, postępowanie kwalifikacyjne...*, op. cit., s. 40; Najwyższa Izba Kontroli, *Funkcjonowanie szkół...*, op. cit., s. 29.

²⁸ Najwyższa Izba Kontroli, *Informacja o wynikach kontroli organizacji i realizacji procesu szkolenia...*, op. cit., s. 4 i 9.

²⁹ Najwyższa Izba Kontroli, *Nabór, postępowanie kwalifikacyjne...*, op. cit., s. 40; Najwyższa Izba Kontroli, *Funkcjonowanie szkół...*, op. cit., s. 29.

³⁰ Najwyższa Izba Kontroli, *Funkcjonowanie szkół...*, op. cit., s. 29.

³¹ Najwyższa Izba Kontroli, *Informacja o wynikach kontroli działania policji na rzecz bezpieczeństwa obywateli...*, op. cit., s. 28.

na 31 grudnia 2014 r. przeszkolenie posiadało 4294 (47,1%) funkcjonariuszy, w tym 340 (3,7%) funkcjonariuszy miało ukończony kurs uprawniający do wykonywania czynności na miejscu zdarzenia drogowego. Z kolei na dzień 31 grudnia 2015 r. stan ten przedstawiał się następująco: 4796 (52,9%) funkcjonariuszy przeszło przeszkolenie, w tym 429 (4,7%) – uprawnienia do czynności na miejscu zdarzeń drogowych³².

Realizację programów kursów: specjalistycznego dla policjantów kierujących zespołami oględzinowymi, specjalistycznego dla techników kryminalistyki oraz specjalistycznego w zakresie techniki kryminalistycznej – poziom zaawansowany powierzono Centrum Szkolenia Policji w Legionowie oraz Szkole Policji w Pile³³. Realizację programu kursu specjalistycznego dla policjantów służby kryminalnej wykonujących czynności dochodzeniowo-śledcze powierzono Szkole Policji w Pile³⁴; kursu specjalistycznego w zakresie organizowania i prowadzenia oględzin miejsc katastrof komunikacyjnych i budowlanych – Centrum Szkolenia Policji w Legionowie³⁵, kursu specjalistycznego dla policjantów wykonujących czynności na miejscu zdarzenia drogowego – Wyższej Szkole Policji w Szczytnie oraz Centrum Szkolenia Policji w Legionowie³⁶, natomiast realizację kursu specjalistycznego w zakresie ruchu drogowego – część ogólna powierzono Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Szkole Policji w Katowicach, Szkole Policji w Słupsku oraz Ośrodkowi Szkolenia Policji w Łodzi z siedzibą w Sieradzu³⁷. Według Planu doskonalenia zawodowego centralnego w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie w 2016 roku – korekta nr 4 z dnia 13 czerwca 2016 r. przewidywano realizację 6 kursów specjalistycznych dla techników kryminalistyki, co umożliwiło przeszkolenie 120 policjantów; 4 kursów specjalistycznych w zakresie techniki kryminalistycznej – poziom zaawansowany (jednak 2 kursy zostały odwołane ze względu na zastąpienie ich warsztatami, m.in. z zakresu prowadzenia oględzin miejsc katastrof, wybuchów i użycia broni palnej planowanych dla 100 osób, przez co przeszkolenie z zakresu techniki kryminalistycznej – poziom zaawansowany umożliwiono jedynie 36 osobom – po 18 na każdym kursie, zamiast 72); 3 kursów specjalistycznych w zakresie organizowania i prowadzenia oględzin miejsc katastrof komunikacyjnych i budowlanych (1 z kursów został odwołany, tym sa-

³² Najwyższa Izba Kontroli, *Realizacja przez policję i strażę miejskie (gminne) zadań...*, op. cit., s. 23–24.

³³ Decyzja Nr 90..., op. cit., § 2; Decyzja Nr 100..., op. cit., § 2 oraz Decyzja Nr 728..., op. cit., § 2.

³⁴ Decyzja Nr 145..., op. cit., § 2.

³⁵ Decyzja Nr 9..., op. cit., § 2.

³⁶ Decyzja Nr 398..., op. cit., § 2.

³⁷ Decyzja Nr 472..., op. cit., § 2.

mym umożliwiono przeszkolenie 40 osób – po 20 osób na każdym z kursów); 1 kursu specjalistycznego dla policjantów wykonujących czynności na miejscu zdarzenia drogowego umożliwiającego przeszkolenie 16 osób; 13 kursów specjalistycznych w zakresie ruchu drogowego – część ogólna (4 kursy zostały odwołane, m.in. z powodu zwiększenia limitu szkolenia zawodowego podstawowego i braku miejsc kwaterunkowych; realizowane kursy umożliwiły przeszkolenie łącznie 272 osób – grupy liczyły po 32 kursantów z wyjątkiem jednej, która liczyła 16 osób)³⁸. Plan na 2016 r. nie przewidywał realizacji kursu specjalistycznego dla policjantów kierujących zespołami oględzinowymi. Plan szkolenia w Centrum Szkolenia policji w Legionowie w 2017 roku – korekta nr 1 z dnia 5 stycznia 2017 r. przewidywał realizację 5 kursów specjalistycznych dla techników kryminalistyki umożliwiających przeszkolenie łącznie 100 osób; 5 kursów specjalistycznych w zakresie techniki kryminalistycznej – poziom zaawansowany umożliwiających przeszkolenie łącznie 89 osób (4 kursy przewidywały grupy po 18 słuchaczy, a jedna grupa 17 słuchaczy); 5 kursów specjalistycznych w zakresie organizowania i prowadzenia oględzin miejsc katastrof komunikacyjnych i budowlanych umożliwiających przeszkolenie 93 osób (3 grupy po 20 słuchaczy, jedna z 17 słuchaczami i jedna z 16); 6 kursów specjalistycznych dla policjantów wykonujących czynności na miejscu zdarzenia drogowego umożliwiających przeszkolenie łącznie 96 policjantów; 10 kursów specjalistycznych w zakresie ruchu drogowego – część ogólna umożliwiających przeszkolenie łącznie 292 osób (5 grup liczyło po 40 słuchaczy, 4 po 80 i jedna miała 12 słuchaczy) oraz 2 kursów specjalistycznych dla policjantów kierujących zespołami oględzinowymi umożliwiających przeszkolenie 24 osób³⁹. Plan doskonalenia zawodowego centralnego w Szkole Policji w Katowicach w 2017 roku przewidywał organizację 13 kursów specjalistycznych w zakresie ruchu drogowego – część ogólna, jednak nie zawierał informacji odnośnie do przewidywanej liczby osób do przeszkolenia⁴⁰. Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, Szkoła Policji w Pile, Szkoła Policji w Słupsku i Ośrodek Szkolenia Policji w Łodzi z siedzibą w Sieradzu nie udostępniają na swoich stronach planów szkoleń. Jedną, jako że większość kursów przygotowujących

³⁸ Plan doskonalenia zawodowego centralnego w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie w 2016 roku – korekta nr 4 z dnia 13 czerwca 2016 r., www.csp.edu.pl/download/6/23805/wopladoszkawcenr wCSPw2016korektanr4.pdf [dostęp: 22.12.2017].

³⁹ Plan szkolenia w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie w 2017 roku – korekta nr 1 z dnia 05 stycznia 2017 r., <http://www.csp.edu.pl/csp/o-szkole/plan-szkolen-i-kursow/414,PLAN-SZKOLEN-I-KURSOW.html> [dostęp: 27.12.2017].

⁴⁰ Plan doskonalenia zawodowego centralnego w Szkole Policji w Katowicach w 2017 roku – korekta nr 5 z dnia 30 czerwca 2017 r., <http://katowice.szkolapolicji.gov.pl/spk/informacje-o-szkole/plany-szkolen-i-kursow/77243,Plan-szkolen-i-kursow-specjalistycznych-2017.html> [dostęp: 27.12.2017].

do prowadzenia oględzin miejsca zdarzenia lub znalezienia zwłok została powierzona do realizacji Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, wyżej przedstawione dane dają ogłęd w kwestii liczby organizowanych szkoleń i uczestników, którzy biorą w nich udział każdego roku.

Podsumowując, należy zauważyć, że CSP w Legionowie umożliwiło przeszkolenie w zakresie dokonywania oględzin w 2016 r. łącznie 484 policjantów (w tym 272 osób w zakresie ruchu drogowego i 16 osób w zakresie wykonywania czynności na miejscu zdarzenia drogowego) i w 2017 r. łącznie 694 policjantów (w tym 292 osób w zakresie ruchu drogowego i 96 osób w zakresie wykonywania czynności na miejscu zdarzenia drogowego). Warto nadmienić, że według danych dostępnych na internetowej stronie Policji stan zatrudnienia policjantów na dzień 1 stycznia 2017 r. wynosił 99 012, z czego 1710 osób było zatrudnionych na stanowiskach kierowniczych; 30 201 w służbie kryminalnej; 1830 w służbie śledczej; 62 307 w służbie prewencyjnej i 2964 w służbie wspomagającej⁴¹.

Nieprawidłowości i uchybienia w oględzinach miejsca znalezienia zwłok

Opis badań

Autorka niniejszego artykułu przeprowadziła w 2015 r. badania ankietowe wśród prokuratorów i sędziów, które miały zweryfikować przede wszystkim opinię obu grup zawodowych na temat znaczenia oględzin zewnętrznych i wewnętrznych zwłok oraz ich wpływu na wykrycie sprawcy i udowodnienia oskarżonemu winy. Część pytań została poświęcona błędom pojawiającym się w trakcie oględzin zwłok na miejscu ich ujawnienia, widzianym z perspektywy prokuratorów w trakcie postępowania przygotowawczego oraz sędziów w trakcie postępowania sądowego.

Badania przeprowadzono podczas szkoleń organizowanych przez Krajową Szkołę Sądownictwa i Prokuratury na terenie całej Polski w kwietniu, maju, październiku i listopadzie 2015 r. wśród prokuratorów i asesorów prokuratury oraz sędziów orzekających w sprawach karnych i ich asystentów z apelacji: białostockiej, gdańskiej, krakowskiej, lubelskiej, łódzkiej, rzeszowskiej oraz szczecińskiej. Wśród sędziów rozdano 266 ankiet, otrzymano 173 (65%) ankiety wypełnione, w tym 9 (3%) ankiet zostało wypełnionych częściowo. Wśród prokuratorów rozdano 217 ankiet, otrzymano 203 (94%) wypełnione, w tym 3 (1%) ankiety zostały uzupełnione częściowo. Do analizy wyników badań wykorzystano wszystkie ankiety, nawet jeśli arkusze zawierały odpowiedzi na

⁴¹ <http://www.info.policja.pl/inf/organizacja/stan-zatrudnienia/81505,Stan-zatrudnienia-na-dzien-1-stycznia-2017-roku.html> [dostęp: 30.12.2017].

mniej niż połowę zadanych pytań. Przy każdym z wykresów podano sumę odpowiedzi na konkretne pytanie.

W niniejszym artykule zaprezentowano część wyników wspomnianych badań ankietowych w zakresie, w jakim dotyczą nieprawidłowości i uchybień popełnianych w trakcie oględzin miejsca, a także zastrzeżenia prokuratorów i sędziów względem czynności oględzin dokonywanych przez Policję.

Zastrzeżenia prokuratorów dotyczące prowadzenia oględzin zwłok i miejsca ich znalezienia

W jednym z pytań ankietowani zostali poproszeni o skonkretyzowanie, jakie zastrzeżenia mają wobec prowadzonych oględzin zwłok i miejsca ich znalezienia. Została zaproponowana kafeteria odpowiedzi. Ankietowani mogli wybrać trzy odpowiedzi, byli też proszeni o zaznaczenie cyfrą 1 jednej, ich zdaniem najczęściej występującej. Nie wszyscy to uczynili, tak samo jak nie wszyscy wybierali trzy przykłady. Zdarzało się, że zaznaczano mniej lub więcej zastrzeżeń, jednak wszystkie te odpowiedzi były brane pod uwagę podczas analizy.

Jednocześnie prokuratorzy i sędziowie zostali poproszeni o opisanie, czego dotyczą zastrzeżenia, które oznaczono cyfrą 1.

Tab. 1. Wykaz zastrzeżeń prokuratorów dotyczących prowadzonych oględzin zwłok i miejsca ich znalezienia

Zastrzeżenia dotyczące prowadzonych oględzin zwłok i miejsca ich znalezienia (P)		
	% wskazanych odpowiedzi	% wskazanych jako najczęstsze zastrzeżenia
brak staranności, niedbalstwo podczas czynności oględzinowych	70	42,50
sporządzanie niepełnych pod względem formalnym protokołów	46,50	11,50
brak obecności biegłego lekarza na miejscu zdarzenia	38	20
brak sporządzania szkiców w miejscu oględzin,	30,50	5,50
użycie nieostrych pojęć w opisie punktów stałych, odległości oraz cech przedmiotów i śladów,	21,50	2,50
stosowanie potocznego, niejasnego języka w opisie	16	1,50

Zastrzeżenia dotyczące prowadzonych oględzin zwłok i miejsca ich znalezienia (P)		
niewłaściwe zakreślenie granic oględzin	11	1,50
trudno powiedzieć/brak zastrzeżeń	7,50	5,50
inne	6	2
nieczytelność protokołów	1,5	
zadeptywanie i zacieranie śladów (zbyt wielu funkcjonariuszy na miejscu zdarzenia)	1	
pomijanie śladów, niezabezpieczanie śladów	1	
brak zabezpieczenia miejsca	0,5	
brak odpowiedniego sprzętu, nawet najbardziej podstawowego	0,5	
konieczność oczekiwania na ekipę (brak techników kryminalistyki, konieczność dojazdu z innych powiatów)	0,5	
brak możliwości skorzystania z pomocy medyka sądowego	0,5	
brak na miejscu technika kryminalistyki	0,5	
umieszczanie w opisie przypuszczeń, wniosków, opinii oraz elementów przesłuchania	2,50	0
błędne wytypowanie miejsca oględzin	1,50	0
obecność na miejscu zdarzenia specjalistów innych dziedzin oraz stażystów zamiast medyka sądowego	1	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet.

Swoje zastrzeżenia wskazało 200 prokuratorów. Najwięcej, bo aż 70%, odpowiedziało, że najczęściej miało zastrzeżenia wobec braku staranności i niedbalstwa podczas oględzin dokonywanych przez funkcjonariuszy Policji. Spośród tych osób 42,5% wskazało, że jest to najczęściej pojawiające się zastrzeżenie. W dalszej kolejności 46,5% osób wymieniło sporządzanie niepełnych protokołów, a 38% – nieobecność biegłego lekarza na miejscu zdarzenia/znalezienia zwłok. Dość duża grupa osób, bo 30,5%, miała również zastrzeżenia wobec braków szkiców miejsca oględzin, jednak zaledwie 5,5% ankietowanych wskazało to jako najczęstsze zastrzeżenie.

Z pytaniem o zastrzeżenia względem funkcjonariuszy Policji odnośnie do ich udziału w prowadzonych oględzinach zwłok i miejsca ich znalezienia po-

wiązane zostało kolejne, w którym prokuratorzy zostali poproszeni o opisanie, czego konkretnie dotyczyły wskazane zastrzeżenia. Na pytanie odpowiedziało 116 prokuratorów, czyli 58%, którzy wskazali swoje zastrzeżenia w poprzednim pytaniu. Ankietowani podawali, że brak staranności i niedbalstwo podczas czynności oględzinowych polegają m.in. na powierzchownym poszukiwaniu przedmiotów mających związek ze zdarzeniem, pomijaniu śladów lub nieprawidłowym zabezpieczeniu śladów i dowodów, co prowadzi do ich zniszczenia i utraty. Zaznaczano również brak umiejętności selekcjonowania materiału zastanego na miejscu zdarzenia: „zabezpieczanie przedmiotów zbędnych dla sprawy, niezabezpieczanie przedmiotów i śladów, które mogły być istotne”. Jako przykład wskazano, że po wypadku komunikacyjnym nie zabezpieczono żarników żarówek w tylnych światłach, przez co nie można było obalić wersji oskarżonego, że nie działały one w chwili wypadku. Uwagi prokuratorów dotyczyły też zachowania funkcjonariuszy Policji na miejscu znalezienia zwłok, które cechuje rutynowe podchodzenie do czynności, nieprzestrzeganie kolejności ich przeprowadzania, brak należytej uwagi oraz brak inicjatywy policjanta co do zabezpieczania śladów oraz wykonywania pełnej dokumentacji fotograficznej. Wszystkie te czynności wymagają zdecydowanej interwencji prokuratora. Jedna osoba napisała, że wiele oględzin dotyczy, jak się później okazuje, zgonów z przyczyn naturalnych lub chorobowych, co wyrabia w funkcjonariuszach pewną rutynę, a w konsekwencji nie podchodzą oni do obowiązków w sposób profesjonalny. Często w takich sytuacjach „na oględzinach są obecni funkcjonariusze o niskim poziomie”. Policjantów określano również mianem „leniwych” i opisano, że czynności wykonują oni „powierzchownie, niestaranie, jakby już cała sprawa była wyjaśniona i nie potrzeba nic więcej robić”. Wskazywano też, że ślady są niszczone bądź zacierane przez nieuwagę i brak należytej ostrożności (np. rozmazywanie śladów krwi) albo zbyt dużą liczbę funkcjonariuszy na miejscu zdarzenia. Policjanci nie są wyposażeni w podstawowe przedmioty: miarki, latarki, pojemniki, taśmy, namiot, a nawet rękawiczki. Bez zastanowienia przenoszą przedmioty znalezione na miejscu i robią to bez wspomnianych rękawiczek, tym samym nioszą własne ślady i niszczą dotychczasowe (m.in. ślady linii papilarnych). W przypadku zabójstw lub znajdowania zwłok nad rzeką są one przemieszczane w inne miejsca bez udziału biegłego. Policjanci nie posiadają też innego, bardziej specjalistycznego sprzętu, np. wykrywacza metali, albo nie potrafią się nim posługiwać. Miejsce zdarzenia nie jest należycie zabezpieczane i izolowane, przez co dostęp do niego mają osoby postronne kierowane nieuzasadnioną ciekawością, które swoim zachowaniem dodatkowo utrudniają wykonywanie czynności. Jeden z ankietowanych zwrócił uwagę, że „zgoni nie są miłymi przeżyciami (drastyczne wi-

doki, nieprzyjemne zapachy, niekorzystna pogoda, czynności w nocy)” i w takich chwilach „występuje naturalna dla człowieka tendencja do skracania czasu obecności w takich sytuacjach, a to z kolei wpływa na tendencję policjantów [do] mało starannego i szybkiego załatwiania obowiązków służbowych”.

W odniesieniu do problematyki wykonywania szkiców zwracano uwagę, że są one pożądane, ponieważ „unaoczniają sytuację na miejscu zdarzenia”. Funkcjonariusze zdają się jednak odstępować od ich sporządzania na rzecz dokumentacji fotograficznej, która bywa skąpa i nie odzwierciedla zastanej sytuacji i usytuowania przedmiotów.

Braki w protokołach dotyczą przede wszystkim podpisów osób uczestniczących w oględzinach, podpisów na każdej stronie protokołu i danych funkcjonariusza prowadzącego czynności. Protokolanci pomijają niektóre z ujawnionych okoliczności, nie uzupełniają wszystkich rubryk, pomijają np. te dotyczące m.in. precyzyjnego określania czasu przeprowadzania czynności, pory dnia, warunków atmosferycznych. Stosowane jest słownictwo potoczne, a czasem nawet niezrozumiałe, co zdaniem jednego z ankietowanych wynika z braku „w przygotowaniu do przeprowadzania oględzin”. Policjanci często też wzrokowo dokonują pomiarów, a odległości czy wielkości określają ogólnikami typu „niedaleko”, „duży”. Opisy są zbyt lakoniczne i zbyt ogólne. Uwaga ta dotyczy zarówno opisów miejsca zdarzenia, jak i ciała zmarłego.

Tab. 2. Wykaz zastrzeżeń sędziów dotyczących prowadzonych oględzin zwłok i miejsca ich znalezienia

Zastrzeżenia dotyczące prowadzonych oględzin zwłok i miejsca ich znalezienia (S)		
	% wskaza- nych odpo- wiedzi	% wskazanych jako najczęstsze zastrzeżenia
brak staranności, niedbalstwo podczas czynności oględzinowych	60	32
brak sporządzania szkiców w miejscu oględzin	35	7
sporządzanie niepełnych pod względem formalnym protokołów	26	6
użycie nieostrych pojęć w opisie punktów stałych, odległości oraz cech przedmiotów i śladów	24	6
brak obecności biegłego lekarza na miejscu zdarzenia	23	5
trudno powiedzieć	23	20
stosowanie potocznego, niejasnego języka w opisie	10	2

Zastrzeżenia dotyczące prowadzonych oględzin zwłok i miejsca ich znalezienia (S)		
	% wskaza- nych odpo- wiedzi	% wskazanych jako najczęstsze zastrzeżenia
obecność na miejscu zdarzenia specjalistów innych dziedzin oraz stażystów zamiast medyka sądowego	9	1
niewłaściwe zakreślenie granic oględzin	7	1
umieszczanie w opisie przypuszczeń, wniosków, opinii oraz elementów przesłuchania	5	1
inne	4	1
protokoły sporządzane pismem ręcznym, nieczytelne	2	
przemieszczanie przedmiotów w miejscu oględzin	≈1	
brak opisu wszystkich obrażeń	≈1	
brak na miejscu specjalistów	≈1	
błędne wytypowanie miejsca oględzin	1	0
brak zastrzeżeń (uwaga dopisana)	1	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiet.

Odpowiedzi na pytanie o zastrzeżenia względem oględzin zwłok i miejsca ich znalezienia udzieliło również 148 sędziów. Najwięcej, bo 60%, jako największe zastrzeżenia wskazało niedbalstwo i brak staranności oględzinowych, z czego 32% uznało to za najczęściej występujące niedopatrzania. W dalszej kolejności wymieniono: niesporządzanie szkiców – 35% wskazań, sporządzanie niepełnych protokołów – 26%, używanie nieostrych pojęć w opisach – 24%; nieobecność biegłego lekarza na miejscu zdarzenia – 23% wskazań. Równie dużo osób, bo 23%, nie wskazało odpowiedzi, wybierając neutralną opcję „trudno powiedzieć”.

Sędziowie, podobnie jak prokuratorzy, zostali poproszeni o opisanie swoich zastrzeżeń. Zrobiły to 64 osoby, czyli 43% ankietowanych, które wskazały swoje zastrzeżenia w poprzednim pytaniu. Odnosząc się do czynności przeprowadzanych na miejscu ujawnienia zwłok, sędziowie zwracali uwagę na brak staranności, pomijanie śladów, pobieżne dokonywanie oględzin. Jedna z osób wskazała, że nie dokonano „oględzin kamieni na podłożu w sprawie, w której jedną z rozpatrywanych przyczyn zgonu mogło być uderzenie głową o podłoże”. Inny sędzia opisał sprawę, w której „przeoczono obrażenia”, co następnie zostało wykorzystane przez linię obrony. Sędziowie zwracali również uwagę na niewłaściwe udokumentowanie zabezpieczonych śladów. W jednej z ankiet

następująco opisano zastrzeżenie: „zabezpieczanie odzieży bez udokumentowania, do kogo z osób obecnych na miejscu zdarzenia należy”. Sędziowie stwierdzili również, że miejsce zdarzenia nie jest należycie zabezpieczane i izolowane od osób postronnych. W jednej ze spraw na miejsce zdarzenia zostało dopuszczonych zbyt wiele osób: „kilkunastu funkcjonariuszy, cała obsada karetki, rodzina ofiar, załoga zakładu pogrzebowego, sąsiedzi stron”. Jeden z sędziów zauważył ponadto, że w oględzinach uczestniczą osoby niemające fachowej wiedzy, przez co „nie spostrzegały bądź nie doceniły znaczenia pewnych okoliczności mających znaczenie” dla sprawy. Niejednokrotnie bywają to okoliczności, których nie można odtworzyć w późniejszym terminie.

Podobnie jak prokuratorzy, sędziowie uznali, że szkice dają ogólny pogląd na temat badanego miejsca. Niestety są często zastępowane dokumentacją fotograficzną, która albo jest zbyt ogólna, albo skupia się na szczegółach, uniemożliwiając odtworzenie sytuacji zastanej w momencie dokonywania oględzin. Jeśli szkice są wykonywane, to okazują się „mało dokładne” i „w małej skali”.

Odnosząc się do protokołów, zwracano uwagę na ich nieczytelne sporządzanie pismem ręcznym, „co powoduje trudności ze zrozumieniem i wątpliwości co do treści protokołu” do tego stopnia, że konieczne jest wezwanie protokolanta w celu odczytania treści. Opisy w protokołach są zbyt lakoniczne, nie zawierają istotnych szczegółów, stosowane są również niezrozumiałe zwroty. Brakuje w nich „zwymiarowania miejsca, przedmiotów” oraz „punktów odniesienia przy określaniu odległości”. Jeden z sędziów zauważył, że „błędny opis miejsca zdarzenia niejednokrotnie rzutuje na późniejsze postępowanie dowodowe i np. błędne opinie i wnioski biegłych”. Poza tym w protokołach brakuje informacji na temat warunków atmosferycznych, temperatury podłoża, zdarza się również, że nie ma „podpisów wszystkich osób uczestniczących w czynnościach”.

Podsumowanie i wnioski

Zarówno opisane w literaturze wyniki badań aktowych innych autorów, jak i wyniki własnych badań ankietowych autorki niniejszego artykułu ukazują liczne błędy, uchybienia i niedopatrzania funkcjonariuszy Policji popełniane w trakcie wykonywania oględzin miejsca zdarzenia i ujawnienia zwłok. Wynikają one z braku wiedzy i odpowiedniego przygotowania, ale także z braku należytego zaangażowania, wręcz lekceważenia obowiązków, oraz rutynowego postępowania. To ostatnie dotyczy nie tylko funkcjonariuszy Policji, ale również prokuratorów, którzy uchylają się od osobistego przeprowadzania oglę-

dzin i wiele śledztw przekazują do prowadzenia w całości Policji, czego dowodzą statystyki Prokuratury Krajowej.

W zakresie szkoleń policjantów należy zauważyć, że jest ich przede wszystkim zbyt mało. O ile spełniany jest ustawowy obowiązek zapewnienia szkolenia podstawowego dla osób dopiero co przyjętych do służby, o tyle dalsze doskonalenie zawodowe nie jest realizowane w należyty sposób. Raporty NIK jednoznacznie pokazują, że opracowywane każdego roku plany szkoleń specjalistycznych nie są w stanie zapewnić przeszkolenia takiej liczby osób, jakiej dotyczy zgłaszane zapotrzebowanie. Dalsze podnoszenie kwalifikacji jest niezbędne do prawidłowego wykonywania obowiązków, tym bardziej że w Policji dokonuje się duża rotacja pracowników. Jedynie w 2016 r. przyjęto do służby 5092, a zwolniono z niej 3989 policjantów⁴².

Należy również postulować, aby podczas szkoleń podkreślać rolę, jaką odgrywają oględziny. Oględziny zwłok, zarówno zewnętrzne, jak i wewnętrzne, a także miejsca ich znalezienia należy traktować jako jedną wieloetapową czynność, a dowody zebrane w każdym z etapów stanowią całość i tylko tak postrzegane mogą dostarczyć wyczerpujących informacji pomocnych najpierw w wyjaśnieniu, co tak naprawdę stało się w miejscu przeprowadzania oględzin, oraz ustaleniu wersji kryminalistycznej, o ile pozwoli to na stwierdzenie, że zostało popełnione przestępstwo, następnie w wytypowaniu podejrzanego, a w dalszych etapach udowodnieniu oskarżonemu winy. Każde miejsce zdarzenia jest inne. Nawet jeśli jest podobne, a nawet tożsame z miejscem popełnienia innego przestępstwa czy znalezieniem zwłok, należy traktować je indywidualnie, w tym wykonywać czynności adekwatne do zastanego stanu faktycznego. Osoby dokonujące czynności oględzinowych zdają się o tym zapominać, czego odzwierciedleniem są opisane wcześniej popełniane błędy, uchybienia i niedopatrzenia.

Streszczenie

Przepisy Kodeksu postępowania karnego nakładają na prokuratora obowiązek przeprowadzania oględzin zewnętrznych zwłok w miejscu ich znalezienia. Jednak jednocześnie pozwalają na scedowanie tej czynności na Policję lub inne uprawnione organy, z której to możliwości prokuratorzy zdają się chętnie korzystać. Ogólnodostępne statystyki wskazują, że prokuratorzy przekazują Policji i innym organom do prowadzenia w całości prawie 90% śledztw, a przytaczane w literaturze wyniki badań aktowych dowodzą, że w wielu przypadkach prokuratorzy obecni na miejscu dokonywania oglę-

⁴² <http://www.info.policja.pl/inf/organizacja/stan-zatrudnienia/81505,Stan-zatrudnienia-na-dzien-1-stycznia-2017-roku.html> [dostęp: 30.12.2017].

dzin dobrowolnie oddają Policji kierownictwo nad wszystkimi czynnościami. Tym samym w praktyce ciężar odpowiedniego przeprowadzenia oględzin spoczywa na funkcjonariuszach Policji. Niniejszy artykuł porusza problematykę przygotowania policjantów i posiadania przez nich odpowiednich kwalifikacji do przeprowadzania oględzin zwłok i miejsca ich znalezienia.

Słowa kluczowe: kursy specjalistyczne dla policjantów, kwalifikacje policjantów, oględziny zwłok, oględziny miejsca znalezienia zwłok

Summary

The Code of Criminal Procedure regulation impose on the prosecutor the obligation to inspect external corpses at the place where they were found. At the same time, they allow to transfer this activity to the Police or other authorized bodies and prosecutors seem to be willing to use it. Publicly available statistics indicate that prosecutors hand over to the Police and other authorities almost 90% of investigations. The results of case studies cited in the literature prove that in many cases prosecutors present at the site of inspection give the Police leadership over all activities. Thus, in practice, the responsibility for the proper conduct of the inspection rests with the Police officers. This article discusses the issue of preparing police officers and having appropriate qualifications for them to carry out a visual inspection of the corpses and the place where they were found.

Keywords: specialist courses for policemen; qualifications of police officers, corpses examination, examination of the place where the body was found

Bibliografia

Literatura

- Całkiewicz M., *Oględziny zwłok i miejsca ich znalezienia*, Poltext, Warszawa 2010.
- Juszka K., *Analiza wpływu oględzin kryminalistycznych na wykrywalność sprawców zabójstw*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2013.
- Juszka K., *Jakość czynności kryminalistycznych*, Oficyna Wydawnicza VERBA, Lublin 2007.
- Juszka K., *Jakość oględzin kryminalistycznych w wybranych publikacjach Józefa Gurgula*, w: J. Wójcikiewicz (red.), *Iure et facto. Księga jubileuszowa ofiarowana doktorowi Józefowi Gurgulowi*, Wydawnictwo Instytutu Ekspertyz Sądowych, Kraków 2006.

Źródła

- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 – Kodeks postępowania karnego (tekst jedn.: Dz.U. z 2016 r., poz. 1749).
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (tekst jedn.: Dz.U. z 2017 r., poz. 2067).

- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (Dz.U. z 2017 r., poz. 1206).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków odbywania szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji (Dz.U. Nr 126, poz. 877).
- Decyzja Nr 100 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 kwietnia 2017 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla techników kryminalistyki (Dz. Urz. KGP, poz. 33).
- Decyzja Nr 405 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 grudnia 2016 r. w sprawie programu szkolenia zawodowego podstawowego (Dz. Urz. KGP, poz. 77).
- Decyzja Nr 145 Komendanta Głównego Policji z dnia 5 kwietnia 2014 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla policjantów służby kryminalnej wykonujących czynności dochodzeniowo-śledcze (Dz. Urz. KGP, poz. 30).
- Decyzja Nr 9 Komendanta Głównego Policji z dnia 13 stycznia 2014 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym w zakresie organizowania i prowadzenia oględzin miejsc katastrof komunikacyjnych i budowlanych (Dz. Urz. KGP, poz. 3).
- Decyzja Nr 472 Komendanta Głównego Policji z dnia 18 listopada 2013 r. w sprawie programu kursu specjalistycznego w zakresie ruchu drogowego – część ogólna (Dz. Urz. KGP, poz. 95).
- Decyzja Nr 398 Komendanta Głównego Policji z dnia 19 czerwca 2008 r. w sprawie programu kursu specjalistycznego dla policjantów wykonujących czynności na miejscu zdarzenia drogowego (Dz. Urz. KGP Nr 12, poz. 78).
- Decyzja Nr 90 Komendanta Głównego Policji z dnia 20 lutego 2008 r. w sprawie programu kursu specjalistycznego dla policjantów kierujących zespołami oględzinowymi (Dz. Urz. KGP Nr 5, poz. 34).
- Decyzja Nr 728 Komendanta Głównego Policji z dnia 9 października 2007 r. w sprawie programu kursu specjalistycznego w zakresie techniki kryminalistycznej – poziom zaawansowany (Dz. Urz. KGP Nr 19, poz. 138).

Internet

- Najwyższa Izba Kontroli, *Realizacja przez Policję i strażę miejskie (gminne) zadań w celu zapewnienia bezpieczeństwa pieszym i rowerzystom*, nr ewid. 170/2016/P/16/035/KPB; <https://www.nik.gov.pl/kontrole/P/16/035/>.
- Najwyższa Izba Kontroli, *Informacja o wynikach kontroli działania Policji na rzecz bezpieczeństwa obywateli w ruchu drogowym*, nr ewid. 5/2014/P/13/100/KPB; <https://www.nik.gov.pl/kontrole/P/13/100/>.
- Najwyższa Izba Kontroli, *Funkcjonowanie szkół i ośrodków szkoleniowych w Policji, Państwowej Straży Pożarnej i Straży Granicznej*, nr ewid. 52/2013/P/12/185/LWR; <https://www.nik.gov.pl/kontrole/P/12/185/>.

- Najwyższa Izba Kontroli, *Nabór, postępowanie kwalifikacyjne i szkolenie nowo przyjętych funkcjonariuszy ABW, CBA, Policji i Straży Granicznej*, nr ewid. 6/2013/P12/093/KPB; <https://www.nik.gov.pl/kontrola/P/12/093/>.
- Najwyższa Izba Kontroli, *Informacja o wynikach kontroli organizacji i realizacji procesu szkolenia i doskonalenia procesu zawodowego w Policji*, nr ewid. 5/2006/P05080/KOB; <https://www.nik.gov.pl/kontrola/wyniki-kontroli-nik/kontrola,240.html>.
- Plan szkolenia w Centrum Szkolenia policji w Legionowie w 2017 roku – korekta nr 1 z dnia 05 stycznia 2017 r., <http://www.csp.edu.pl/csp/o-szkole/plan-szkolen-i-kursow/414,PLAN-SZKOLEN-I-KURSOW.html>.
- Plan doskonalenia zawodowego centralnego w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie w 2016 roku – korekta nr 4 z dnia 13 czerwca 2016 r.; www.csp.edu.pl/download/6/23805/wopladoskzawcenrWCSPw2016korektanr4.pdf.
- Plan doskonalenia zawodowego centralnego w Szkole Policji w Katowicach w 2017 roku – korekta nr 5 z dnia 30 czerwca 2017 r., <http://katowice.szkołapolicji.gov.pl/spk/informacje-o-szkole/plany-szkolen-i-kursow/77243,Plan-szkolen-i-kursow-specjalistycznych-2017.html> [dostęp: 27.12.2017].
- TABL. 2.1.4.(1) EWIDENCJA SPRAW KARNYCH. ŚLEDZTWA I DOCHODZENIA (repertorium Ds) w 2016 r., <http://pk.gov.pl/sprawozdania-i-statystyki/tablice-2017.html>.
- <http://www.info.policja.pl/inf/organizacja/stan-zatrudnienia/81505,Stan-zatrudnienia-na-dzien-1-stycznia-2017-roku.html>.